

MEGJELEN
minden
P É N T E K E N .

Előfizetési díj:
Egész évre... 6 frt. —
Fél évre... 3 „ —
Negyed évre... 1 „ 50

DÉLIBÁB.

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi heti lap.

Felelős szerkesztő és kiadó: Gróf CSÁKY ALFONS.

SZERKESZTŐSÉG
és
KIADÓ-HIVATAL:
Varga-utczán 2256 sz.
KÉZIRATOK
nem adatnak vissza.
Hirdetések
a legjutányosabb ár
mellett vétetnek fel.

II. ÉVFOLYAM.

DEBRECZEN, 1878. NOVEMBER 1.

44. SZÁM.

A luzsnói völgyben.

— aug. 22. —

csillagkoszorús nyári éjjel

Bolygok az erdőn szerteséjjel.

A fenyőág hajlik susogva

S a szirtekről vadul zuhogva,

Tajtétkzó hab rohan a mélybe.

S midőn leér a völgyfenékre

— Maga körül habgyöngyöt szórva —

Gyémántként török izre-porra.

Nefelejts hajlik a patakba,

Kék virágít esókdossa habja.

És távolabb — hol tágul a tér —

Csörgő vizekkel együvé ér

A Revucza fehér hulláma; —

Kelő holdfény játszi sugára,

Tündérfátyolt terít föléje

S zeng a völgyek csodás zenéje;

Lombzsongás, — habzaj, — szél sirása..

Hallgatom sziklacsúcon állva;

Nézek alá s mig így merengek,

Édes búbája szép nevednek

Lelkem mélyén halkan fölesendül

S mint mikor szellemhárfá zendül

Egy forró, epedő sohajba,

Imaként száll az a z ajakamra,

S ezt halkan búgva visszaadják

A völgy, a szirtek, suttogó fák,

A vizesés a mélybe hullva,

A csillag fénylőbb lángra gyulva...

— — — — —

— — — — —

És én hallgatom elmerengve,

Mig bűvös dallá olvad öszve,

S a természet örök zajába,

Egy hang hallszik csupán kiválva:

„Szép vagy — csábos vagy Coralie!“

A divathölgy.

— Épületes történet. —

Közli Hang Ferencz.

(Folytatás.)

Legfőlebb egy-egy odatévedt gottscheer tett kivétel, ki azon időben a budai kávéházak személyzetének kiegészítő része volt és csekély üzleteért a főpinczérnek néhány krajczár vagy esetleg néhány hatossal adózott.

Este kilencz óra után a bájos Kamilla jó éjt kívánva távozott, nem ugyan belső termeibe, hanem hálószobájába, álmodozván ott a fiatal leányok örömeiről, milyenek: a színház, bál, új ruha, jogász, technikus, katonatiszt, kanári madár, gimpli, pintsli sat. Azonban hagyjuk őt aludni és álmodozni; különben is, midőn jelen történetünket írjuk, álmai már teljesültek: a színház függönye leeresztetett; a bálra csak hervadt virágok s csokrok emlékeztetik; a jogász szolgabíró, a technikus mérnök lett; az előbbi igazságot szolgáltat, az utóbbi vasutakat s alagutakat épít, az új ruha elkopott; a kanári madarat megette a macska; a gimpli más ágra szállt s a pintsli megszűnt már nyakán piros és kék szalaggal a szerelmesek virágnyelvét pótolni.

Különben is Kamilla a jelen történetben egészen mellékes szerepet visel, azért vele többé nem is foglalkozunk. Ha azonban olvasóink kíváncsiak volnának vele bővebben megismerkedni, az 1862-ben megjelent Sárközi árvizkönyvben „A budai szép kávéház leány“ czime alatt megtalálhatják történetét, ha ugyan kíváncsiak volnának rá.

A kávéház törzsvendégei: egy ügyvéd, gőzmalomtulajdonos, bádogos és végre egy rosszul díjazott lottohivatalnok. Valóban válogatott társaság! Ezek, miután a kalabriászt elhagyták, még néhány fogadásos tekeparthiet játszottak s ezután tanácskoztak arról, hogy hová menjenek.

Hová is mehettek volna éji tizenegy órakor? — Mulatni. Mindnégyen önállóak, már tudniillik hitestárs-nélküliek lévén, ugyan hova mehettek volna ezen időszakban Ós-Buda vára kihalt városában? — Pestre:

V. S.

pohárcsöngést s zongorahangokat hallgatni, allerweil fidel!

Ez időben Pesten az Ujvilág-utca sarkán a „Bárány“-féle, (akkor még Lampel) vendéglő létezett, mint többféle rendű és rangu közönség, de leginkább a nemes ifjúság gyűlhelye.

Itt találjuk budai kávéházi ismerőseinket, egy farsangi est éji tizenegy órája után, az estelizés végén, jókedv és élceek közt, poharazva.

Hasonló körülmények közt nyert a sors kereke oly különböző irányt, hogy annak tekervényessége fölött méltán csudálkozunk: pedig az éj, esteli, jókedv, élce és pohár egymással karöltve járó dolgok.

Miként országok sorsa sokszor egyesek jó vagy rossz szeszélyei szerint intéztetik, úgy itt is ilykép határozottat és intéztetett el egyesek ügye.

— Berta kisasszonyt meg kell hódítanom, — mondá a gőzmalomtulajdonos.

— Mily joggal?

— Mily erővel?

— Mily combinatióval? — kérdék egyszerre az ügyvéd, a bádogos és a lutrista.

— Barátim, ti tudjátok, hogy ő szegény, hogy csaknem szolgálhelyzetben van. Nos, én urnővé teszem; szeressen és nyitva leendő előtt nemcsak szívem, hanem erszényem s akár egész gőzmalom is.

— Erszényed és gőzmalmod? — kérdé az ügyvéd, — mert szived már elavult s azt semmibe sem veszem. Azonban becsületed nem is szerepel e játékban?

— Ej, becsület, a börzén nem jegyeztetik, mítsen ér, nincs értéke, következésképp nincs is árfolyama, — felelé a gőzmalom a malom-actiák emelkedését és szállását hasonlítva össze a becsület kérdésével. — Biztosítalak benneteket arról, hogy Berta rövid idő alatt meg fog győződni szeretetreméltóságomról, és bármily tartózkodó is jelenleg, elfogadandja udvarlásomat.

A társaknak nem volt okuk ez állítás lehetőségén kételkedni s azért ezen ügyben még csak egy fogadást sem kockáztattak, — de a sikerért mégis poharat emeltek, mintha csak szerencsés utat kívántak volna egymásnak. Es mentek zongorahangok és syrén-ének hallgatására, mire Pesten bőséges alkalom kínálkozott, épen úgy, mint jelenleg.

Midőn éjfél után Budán a kávéház előtt elhaladtak, holmi megjegyzéseket tettek, melyeket azonban mi, mint ide nem illőket elhallgatunk, csak azért, mert nem ide, hanem oda illettek.

II.

A z e l s ő h é t .

Minden kávéházban van pénztár s előtte ül egy kütűnő vagy kevésbé szép pénztárnoknő, jobbról balról különféle szeszt tartalmazó üvegekkel, szemben pedig egyes vagy ügyetlen udvarlókval környezetetve. — Gyakran a szesz üvegek finomabb tartalommal bir-

nak, mint azon szavak és élceek, melyekkel a kávéházi udvarlók a kávé leányoknak kedveskedni akarnak. Hogy valóban kedveskednek-e, nem tudjuk. Azonban ez igen természetes, ha meggondoljuk, hogy a szesz pénzért, az udvarlás pedig szivességéből adatik.

E sorok írója is szerelmes volt egy kávé leányba végtelenül, kimondhatatlanul s őszintén elmondhatja, hogy az életben alig volt nevétségesebb helyzete, mint midőn a kávéházi pénztári asztalra támaszkodva beszélt Kunigundájának (általában minden szerelmi hősnő így nevezetik) szerelemről, hűségéről és többféle mulandóságról, míg Kunigunda ezalatt a pinczerek által széthordott kávéházi adagok mennyiségét jegyezte vala, ahelyett, hogy minden földiekről megfeledezve, egyedül a szerelem szavaira figyelt volna.

Azonban mit érdeklí ez önöket? Midőn most már engemet sem érdekel: mert husz év, az emberi életkor közepén véghetetlen nagy idő.

Midőn a budai kávéházban a vendégek fogytak, nyolcz óra körül a kávé-család vacsorához ült, a kalabriász-társaság egyik legtekintélyesebb tagja, a gőzmalomtulajdonos a kávéházi pénztár előtt kezdé meg naponkinti hódítási kísérleteit.

— Ugyan Berta kisasszony, — szólt az ostromlási idő egyik első napján, nem volna-e hajlandó e kávéházat, melyben alárendelt helyzete van, elhagyni?

— Alárendelt? Miért? Hiszen ön és társai, ugyszintén mások is, sohasem vonták meg tőlem azon tiszteletet, melyre igényt tarthaték. Ha pedig egy meg gondolatlan pillanatban valamely elhamarkodott s könnyelmű lépést tennék, ki biztosítana arról, hogy mostani alárendelt helyzetemet tekintélyesebb, szerencsésebb és függetlenebbel váltanám föl?

— Én, kisasszony.

— Ön?... Csak nem lett ön valamely tudakozási és elhelyezési intézet tulajdonosává. — Avagy azt hiszi ön, hogy gazdagsága mellett oly nagy kedveség és szeretetreméltósággal bir, hogy oly leányt mint én, ki mindig a jó uton haladt, szerencsésé vélt az által tenni, ha számára néhány napi, heti vagy talán hónapi kényelmes és független életet szerez?

— Mindazon kedves tulajdonságokkal nem bírok, azonban annyi vonzalommal és jóakarattal, hogy óráit és napjait lehetőleg kellemessé és megelégedetté tehetem. Elegáns lakás, szép ruhák, ékszerek, séta, színház, vig napok és örökös derűtség azok, miket önnek ígérhetek.

— Uram az elegáns lakás nem ád boldog, békés és tartós tűzhelyet, — jegyzé meg Berta kipirultan, — a szép ruhák elkopnak, az ékszerek a zálogházba, vagy a zsbivásárba vándorolnak, a vig napok csakhamar gond- és bánatteljesek lehetnek, az örökös derűtséget örökös szomorúság válthatja föl s én azután hiába keresnék ily alárendelt helyzetet, milyennel, mint ön mondja, most bírok. Azért hagyjon ön jelen körömben és ne higgye, hogy ígéreteivel rábirand arra,

hogy a kecségető, de bizonytalan jövő kedvéért jelen szerény, de biztos életfentartással szakítsak.

— Kegyed nem ért engem és nem ismeri körülményeimet. Én egyedül állok, egyedüliségemben kénytelen vagyok jelen czélnélküli életet élni; — míg ha egy lényre találnék, ki kész volna velem örömben és búban osztozni, rám nézve minden megváltoznék. De sem azon lényt, sem magamat nem akarnám egy, a világ előtt feloldhatlan kötelességgel lekötöni. A meddig egymást kedvelnök, addig...

— Igen addig, azután föl is ut, le is ut, — jegyzé meg Berta pikánsan. — Ugy látszik, ön a keresett lényben nem kíván mást, mint üzletében egy vezetőt, kit ha megunt, elbocsáthat. Ne higgye, hogy próba neje, vagy ideiglenes üzlettársa kívánok lenni.

— Arra nem is gondoltam, legfőlebb azt, hogy egy férfi mindazt nyújthatja egy nőnek, mivel az nem bír és viszont. Ezt mindennap látjuk és halljuk s ennél mi sem egyszerűbb.

— Sőt igen, — ellentét Berta, — ennél sokkal egyszerűbb itt a pénztárnál ülni, mitssem adni, mitssem kapni, a hamupipőke-ruhát tovább is viselni, mitssem egykor a szép ruhák rongyai mellett keseregni.

— Erről még beszélünk, mielőtt egy percz alatt határoznánk. Ajánlatomat minden nap megújítom és reménylen, hogy azt esze és szive elfogadandja.

— A remény éltet, — felelé Berta, — és a reménynyel kész vagyok önnek életet adni, ha azzal beéri.

És a gőzmalomtulajdonos e pillanatban úgy érezte magát, mintha gépésze jelentette volna, hogy a gépezet megbomlott, avagy molnánya, hogy az őrleni való elfogyott.

Egyiken is, másikon is lehet segíteni. A gépezetet holmi csűrés, csavarás és kenés mozgásba hozza, a garatra pedig önteni kell és a malom őrleni fog.

Azonban... az udvariasság kívánja, hogy ne mondjuk ki mindig, amit gondolunk, pedig a mi szerelmesünk azt gondolá, hogy nagy bolond az, ki egy nő végett tündöklik, de azért ki nem mondá.

Ki a fentebbiekhez hasonló társalgásban részt vehet, anélkül, hogy azt megbántódottságánál fogva méltósággal félbeszakítaná: az annak folytatásától sem fél, sőt azt, mint valamely izgató és érdekfeszítő regény-nél szokás — óhajtvá várja.

Az örvény szédít, ki bele pillant menthetlenül bele is esik, hacsak valaki a szélén vissza nem tartja. Ekként sok erény szilárd marad, vagy mert az örvény elé vagyis megpróbáltatás alá nem kerül, vagy mert voltak mentő kezek, melyek fönttartották.

Egy üzletember előtt, kinek neve több ezernyi értékről elég jó (üzleti nyelven), kinek napi, heti, hónapi és évi forgalma különböző változatosságok között emelkedik és süllyed, a női erény szilárdsága is egyenlő a papirosokéival, vagyis: itt is, ott is minden a kínálat és kereslettől függ. Nagy kínálat mellett olcsóság, nagy kereslet mellett drágaság uralkodik.

(Folyt. köv.)

A nők a műveltség és jogtörténetben

(Folytatás.)

Daczára ezen elnyomott helyzetnek, mely a nőket bizonyos tekintetben mint a tulajdonnak egy nemét tüntette fel, mégsem voltak azok kiváltságok nélkül. Nem voltak kizárva a körmenetekből, — férjeikkel résztvettek az ünnepélyekben és a háztartásban saját akaratuk szerint működtek; míg a kelet nemzsidó lakóinál a férj tulajdonjoga a nő felett — eltekintve a háboruban elfogott rabszolga-nőktől, kiknek viszonya nem tartozik ide — volt kifejlődve. Elzárattak, őriztetek, arczukat kizárólag uruk és parancsolójuk előtt szabad volt lefátyolozniok és törvényesen ugy alá voltak vetve férjük önkényének, hogy az nemcsak elűzhette de meg is ölhette nejét a nélkül, hogy a törvény kérdőre vonta volna. A nők czélja keleten a házi dolgok gondozása mellett az emberiség folytatása volt és a gyermekek nevelése; mert ez időben a gyermekek nemcsak munkáló társai voltak az atyának, de anyagi gazdagságot is jelentettek. Az anya kinek sok gyermeke volt, különösen becsültetett és tiszteltetett, míg a gyermektelenség szégyennek és az ég átkának tartott. Már itt is — mind a zsidó, mind a más vallásu keletieknél — a nő mint férje segítsége, szolgálója és gyermekek nevelője szolgált. Eme népeknél az anya fiának kizárólagos tisztelete tárgya volt. Akarata és szava mint égi nyilatkozat fogadtatott. Vallási átok és törvényes büntetés érte azon fiut, ki az anyja iránti tiszteletéről megfeledkezett; ha nem is volt feltétlen engedelmességre kötelezve, nem találunk rá esetet, hogy anyja akarata ellenére cselekedett volna és már a tiz parancsolat, mely állami és vallási törvény volt, a szülők iránti tisztelettől teszi függővé a hosszú életet. Mindemellett az anya teendői egészen családja keretébe voltak szorítva. A nyilvános társadalomban és államban az anya befolyás, jog és tevékenység nélkül maradt. Egészen hasonló állásuk volt a nőknek a régi egyptusiaknál — míg a régi helleneknél e felfogás a legrégebb idő óta egészen másként alakult és pedig a mythológiából mintegy leszármaztatva.

II.

A görög mythologának nincs oly biztosan alakuló tradíciója, mint a bibliának az első ember teremtéséről. Habár a vén Kronosz tekintetik is minden teremtmény indító okának és ha tőle indul is ki — a hitrege szerint — az ember teremtése, a görögök istenei alig régiebbek az embereknek akár barátságos akár ellenséges fellépésüket véve szereplésük kezdetéül. Az olympi isteni családban — mint Homer magyarázza, a nők a héber és más keleti népek nőitől elütőleg szerepelnek. Junó Jupiternek egyenjogú és rangu neje. Bár Jupiternek, mint a világ urának felette is van hatalma, és érzékenyen bünteti is, de Junóban is megvan az isteni hatalom és nem is mulasztja el férje terveit meghiusítani és annak különféle hűtlenségeit vele éreztetni.

Többnejűségről az olympusi isteneknél nincs szó

és bár a hűség és illemről igen könnyed fogalmuk van, mégis a feleség férje állása szerént minden tisztelet és jog egyedüli viselője, úgy hogy a vén Olympnak hasonló viszonyai voltak a mai nagyvárosokéihoz.

Junó, Jupiter háziasszonya és az olympusi istennők legfőbbkike. Aphrodite, bár igen sok pikáns dolgot tesz, de minthogy a szerelem istennője, szabadalma van hozzá, Vulkán házában uralkodik. Az istennők mindannyian egyenlő jogot élveznek, s a mai modern nők módjára beleszólnak az akkori magas politikába, a trójai háboruba, a mennyiben mindenféle esel által az istenek királyának szándékát meghiusítják; az álom istenét részükre megnyerik s Jupitert elaltatják, hogy ne lássa, mint védik leányai a görögöket. Sehoh sem találjuk, hogy el vannak zárva, arczukat fátyolozzák vagy szolgálnak. Az olympi uralkodók e szokásait követék a görögök családi és társadalmi életükben, és a homeri nők teljesen hasonló állást foglalnak el mint a mi nőink. A nőt mindenütt, mint a férjvel egyenjogu, minden tisztelet és kitüntetésben osztozó társat találjuk, ki a családot képviseli. Homer minden női alakja teljesen beillik a mai társadalomba.

Ó-Görögország nagy népragédiája, a trójai háboru, egy asszonyhoz van kapcsolva, ki abban nem ugyan morális, de méltó és külsőleg tiszteletteljes szerepel. Páris elragadja Helenát, ki Trójában nevével lesz és Priamus családjában és a tanácsban igen nagy befolyással bír, s Jupiter és Leda leányához illő szerepet játszik. — Trója eleste után Menelausz király visszahelyezi őt jogaiba; bizonyítja ezt Telemach és Pisistratus spártai követségük, kik midőn az eltűnt Odysseusról viznek híreket, Helenát férje mellett a csarnokban találják. Vezeti a fejedelmi háztartást és gondoskodik vendégei kényelméről, úgy mint a mai háziasszonyok, szolgálóival rendezzi azok lakosztályát és takarókat ad ki részükre. — Amint a hajótörést szenvedett Odysseus a Phäak szigetre száll ki, először a Nauzikával a király leányával találkozik, ki vele teljesen szabad, de félnék szűzies módon beszél, tudomást juttat családjáról és azt az okos tanácsot adja, hogyha atyjától segílyt akar kérni, előbb Arete királynő térdeit átölelve, könyörögjen neki, mert ha annak szivét megindította, biztos segílyre számíthat Alkimoos királynál. Az előrelátó Odysseus követi a bölcs tanácsot. A királynőt férje jobbánál az asztalfőn ülve találja, mialatt a vak énekes Demodokus már meglágyítja szivüket s a királynő kiviszi, hogy segílyt és visszautazási engedélyt nyer.

(Folyt. köv.)

Éji dal.

(Andante.)

iroslik a hegyeknek ormán,
A nap végső sugára;
Megcsillog a kis falu tornyán,
Rásüt vén ablakára.

Biboros fényével előnti
Bucsúzólag a tájt;
A barna éjt halón köszönti —
Joli! jó éjszakát!

Kigyúl lassankint arczulatja
A néma — csöndes égnek;
A csillagok fenn a magasba'
Lobogó lánggal égnek.
Hallom, oly mélabús a hangja,
A pásztor-furulyát;
Hallgatom némán, egymagamba' —
Joli! jó éjszakát!

A csillag ragyogó sugárát,
A virágok mezője
Szinpompáját és illatárját
Mind álmaidba szője.
Csókolja enyhe, édes álom
Szép szemed sugarát;
Aludj lágy, csöndes nyoszolyádon —
Joli! jó éjszakát!

Aradi József.

Árnykép.

Motto:

Minden falunak megvan
a maga bolondja.

Hogy mi történik a budapesti nepszínház coulissái mögött, azt a közönség nem tudja, dehogyan tudhatná, hisz „az idegeneknek tilos a bemenet.“ De mint hogy én ott némi privilegiummal bírok s már három éve taposom a világot jelentő deszkákat, elbeszélek annyit, mennyit a színházi törvények megengednek. — Igen a színházi törvények, a melyek mondhatom elég szigorúak.

Azok szerént ugyan nem zárnak el senkit, fel sem akasztanak, de lehúzzák a gagét s az — kivált ebben az uzsorás világban — rosszabb a dutyinál, rosszabb a felakasztásnál. No de menjünk a „Társalgóba“, ott kényelmesebben cseveghetünk; nem azért, hogy ott talán szabad volna valami nagy hangon szólni, oh, nem; majd adna az „ügyelő“, azaz hogy biz az nem szólna semmit, hanem szépen felpingálna s 15-kén a törvényszék rám olvasná a paragraphust. Tehát legyünk csendesen s legelőször is tekintsük meg az úgynevezett „Társalgó“-t. Kettő van ilyen, az egyik a színpad jobb oldalán, előre bocsátom, nehogy azt gondolják, hogy itt valami „keleti kényelem“ van, oh nem; ez a társalgó a férfiak számára van fönntartva s egyuttal fodrász-műhely is, itt fodorítanak, maszkirozzák a kardalnokokat és a statistákat. A rekvizitárius is itt tartja a nagyobb színpadi butorokat, almárium, székek, padok, asztalok, többnyire azokat, melyek legközelebb kellettek, vagy kelleni fognak. Itt van a kornevilliből a vas ember, családi képek, zsákok stb. Másik oldalán a színpadnak van a női társalgó, ez sem kü-

lőmb az elsőnél; itt látjuk a kis hørcegből a kandellábereket, Angotból a kanapékat, képzelt betegből a szekrényt, Kolumbusz Kristóf nagy földgömbjét, Kissasszony feleségéből az órás kocsit, melynek kerekeit a Szökött katonában ki szokták rakni a kovács műhely elé. Van itt minden, még a Kintornás családjára készült malom kerek is. — Kompetens butor csak egy van s az a nagy tükör, mely ugyancsak igénybe van véve, az elsőrendű színésznők úgy, mint a kardaloknők által. Hét óra felé benépesülnek a termek, s mindenki szerepéhez kiszabott öltözékébe jelenik meg, megnézendő magát tetőtől talpig, ha valjon jól néz-e ki. A női társalgóba épen úgy bejönnek a férfiak, mint a férfi társalgóba a nők. Van itt aztán tere-fere s kivált ha tudják, hogy csak később lesz jelenésük. A nők — s ez itt bevett szokás — előveszik kötéseiket, horgolásaikat, mások könyveiket s kezdődik a társalgás. Szőnyegre jön itt minden. Ki udvarol ennek, ki annak, hogy néz ki ez, hogy amaz, mily kegyetlenek a bírák, rendezők, karmesterek, mily rövid a nap, nem érnek rá semmire, örökösen a színházat bujják, s alig várják az első vagy tizenhatodikát, mert ezt, vagy azt kell venniök. El van itt foglalva mindenik. — Pereg a nyelv, mint a rokka. A zaj már tetőpontjára hágott a netovábbnak, benyit az ügyelő s egyszerre, mintha csak elvágta volna, néma csend uralg. Hja nagy urám itt az ügyelő, hizelegnek is ennek a szép kis és nagy leánykák, Ettől sok függ, mert ha már ez felpingálta valamelyiket, a jégeső sem mossa le róla a fizetést.

Van a kardalokok közt egy derék szál ember, korom fekete, hegyesre pedert bajuszszal, valamikor szép legény lehetett, hanem most mióta nős és család-apa, biz őt is megviselte a gond s tudja isten hogy s mikép, de mindig alszik, alkalmasint éjjel született, most is ott guggol a zsákokon s ugyancsak szunyókál, nem árt ez a légynek sem s mégis ingerkednek vele szüntelen s ha egyszer ré kezdik, van hecz!

Egy ugrifüles kollegája szalmaszállal piszkálja a fülét, orrát s az közbe-közbe nagyokat bölint, van nevetés. Egyszer megijesztették s azt mondták, hogy levágják a bajuszát. Nem mert leülni, mert tudta, hogy ha leül, elalszik.

Álva aludt, mint az elefánt, de minthogy nem volt mihez dűlnie, hanyatt vágta magát. Utczu neki, felugrik s mintha mi sem történt volna, tovább ment. Kolumbusz Kristófban udvarnokot játszott s a trón mellett helyet foglal, midőn a király int a leülésre, valaki félretette a széket s ő leült — a földre. Van nevetés! alig tudnak szóhoz jutni. Az efféle tréfát ugyan keményen megbüntetnék, de minthogy nem tudni, ki volt a főbűnös, abba marad s rajta szárad a kudarcz. Sárga csikóban az egyik pandurt játszá s midőn Laczi után kell lönie, aludt s csak akkor ébredt fel, midőn pisztolya eldurant. Originális egy ember. A multkor mesélte el szindarabját, melyet szabad idejében irt. Czime: „Rontó Pál“, 9 felvonásban és 27 változásban. Játszik ebben mindenféle náció, már be is adta volna a népszínház

biráló választmányának, de az igazgatóság képtelen kiállítani azokat a hegyeket és völgyeket, öltözékeket s különben is nincs annyi tagja a színháznak, a mennyi kellene. S azon kívül festő is, Rafael mázoló hozzá képest. A mult évben „Mária Terézia a pozsonyi országgyűlésen“ című jelenetet örökitette meg ecsete által, melyet pályatársai között potom áron kisorsolt. Megrendelés folytán vászonra csapta Solymosit, mint „Lőrincz“ a „Toloncz“-ból. Dolgos ember, éjjel-nappal darabokat másol, s becsülettel fentartja családját. Nejét sohasem hozza a színházhoz. Egyszer, talán véletlenül láttam vele, jegyet adott neki férje, hogy a színházba menjen s lássa őt a színpadon. Künn lakik a „százház“-ban, mondhatom jó távol s legyen bármily csikorgótél, onnan jár be a reggeli próbákra, délbe haza s este felé ismét a színházhoz, mert tiszténél fogva mindennap a színpadon van s fujja, hatalmasan, néha maga sem tudja mit, de mindegy, meg akarja érdemelni a gagét s fujja. A kardaloknők legtöbbet incselkednek vele s néha még gerjedelembe is hozzák s nem egyszer látjuk a sunyit, mint ölel át a kulissák közt egy-egy kis kardaloknőt s mint simogatja meg kezecskéjét, persze mindezen illemtelenségnek aztán csattanós vége szokott lenni. Így telik az idő, egyik nap úgy, mint a másik napon. Kötetekre mennő, ha azt mind elakarnók beszélni, a mi ott törénik.

Kovács István.

Budapesti levelek.

III.

Október 22.

(A természet haldoklása. — A vén asszonyok nyara. — Az őszi löversenyek. — A „Kincsem“ győzelme, multja s palotája. — A terézvárosi búcsú. — A pesti szüret. — A képviselők megérkezése. — Az ujonczok. — Az első hangverseny. — Human Alexandra vendégjátéka. — Népszínház megnyitásának harmadik évfordulója. — Színházi apró hírek.)

Meg vagyok róla győződve, hogy a „Déli-báb“ t. olvasói unalmas társalgónak fognak nevezni, a miért az időjárás szeszélyeiről kezdem csevegéseimet; — nem tehetek róla, a természet bús haldoklása önkénytelenül sentimentális hangulatot kelt bennem; minden kigondolható módon menekülni vágyom hatása alól, hasztalan, — mindinkább nyomasztólag hat kedélyemre. Szabadba kívánkozom, de oly szeszélyes az idő, akár egy vén asszony; délelőtt mosolyog, délután meg sir. Az alkony hűs áramlata, a zörgő haraszt, a kietlen liget tépett bokrai, a minden utczasarkon zörgős fás kocszi zakatolása: megdöbbenően figyelmeztetnek, hogy itt az ősz s nemsokára beköszönt a

tél, s vele az ezer meg ezer szükség, tömérdek gond és baj.

Most még ugyan a vén asszonyok nyarat éljük, de ennek is már a vége felé járunk; bizonyítja ezt, egy-egy népesebb utcában a boltajtóra kiakgatott őszi ruhák sokasága, s a piros falragaszok, melyek felhívják figyelmünket, a minden évben tartandó őszi lóversenyekre. Az idén f. hó 20. és 22-ik napjára tüzetek ki. Első napon gyönyörű tavaszias idő kedvezett a futtatóknak, volt is közönség a nézőtér minden részében. Ő felsége a királyné is jelen volt báró Nopcsa főudvarmestere kíséretében.

A két évesek közül Baltazzi Aristid barna kanczája, Vöckla nyerte el a díjat. A St. Leerre, 2000 frt díjat, szintén Baltazzi nyerte Nil Desperandum jával. A mezei gazdák versenye szerfölött mulatságos volt. Nyolcz legény pályázott. Herédi István. Szolnokról lett a győztes. A 4-ik számú lovagdíjra nem akadt versenyző, s így a „Kinesem“ óriási taps kíséretében csak körül lovagolt és felbokrétázva visszament a jászolhoz.

Ma (okt. 22.) van a második verseny. A Kinesem ez alkalommal fut utoljára, mivel tulajdonosa ezentul tenyészlónak fogja használni. Azt hiszem, nem lesz érdektelen, ha a világhírré emelkedett s esodált győzelmes multjára ezuttal egy pillantást vetek. Összes nyereségei, — eddig 42-szer futott s mindig elsőnek ért a célponthoz, — ezideig 150,000 frtra rugnak. Nem számítva azon drága emléktárgyakat, melyeket ajándékba kapott, s melyek jelenleg a műcsarnokban közszemlére vannak kitéve. Tulajdonosa, Blaskovics Ernő, e kitűnő versenylő emlékéit azáltal örökíté meg, hogy ennek nyereségösszegeit középítésre szánta. E célból a reáltanoda-utcában megvett részére egy telket, melyen ma már egy gyönyörű palota emelkedik s a telekkönyvben „Kinesem palotája“ név alatt szerepel. Istállójának belseje csupa márványlapokból van kirakva, s jászola is a legdrágább márványból készült. E lóra valóban elmondhatja gazdája, hogy „föler egy házzal!“

Az elmúlt vasárnapot, nemcsak az országgyűlés megnyitása, a lóverseny, a „Petöfi-társaság“ ülése, az állatkert nyereségtárgyainak utolsó sorsolása tette rendkívüli nappá, hanem még a terézvárosi búcsú is, mely — szép verőfényes idő lévén — nagy dinom-dánommal folyt le; vig volt az idő, vigak voltak az emberek; virágos kedv

zsbongó zajától hangzott az ünneplő városrész minden zege-zuga. A széles jó kedvet kölcsönösen segített fokozni a cigányzene, kintorna, körhinta, és a boros üveg és sörös kancsók tartalmának gyors egymásutáni kiürítése. Valóságos népvándorlás volt az, a mit a főváros ezen legélénkebb részének utcái e napon mutattak, az alsóbb néposztály egészen a Terézvárosban koncentráltta magát. Nyüzsgött az Istvántér, a nagy mező-utca, hol élelmes kereskedők kínálgatták ponyvára rakott csecsebecsésűket. Lehetett ott venni mindent, a mit az embernek szeme-szája csak megkivánt, a koresmákban folyt az ó meg az új bor nemcsak a torokba, de még a padlón is; három cigány legény hegedülése mellett jártak a csárdást amugy istenigazában, teljesen feledve Bosznia okkupációját, a kormányválságot stb. s a zajos multság benyult egész a késő éjbe, a mikor nem egy bús hazafi tántorogva ballagott hazafelé, ha ugyan utközben valahol stáncziót nem tartott. No de hadd mulassanak, úgy is kevés osztályrész jut nekik a jóból, meg aztán egyszer esik esztendőben „Kiritag.“ Tehát csak hajrá!

Mily kimondhatlan boldogok vagyunk mi pestiek; a több oldalról kínálkozó élvezetek közt eszünkbe sem jutna, ha véletlenül az ujságokból nem értesülnénk, hogy a szüretelés már ország-szerte megkezdődött.

És ez igen könnyen indokolható. A Duna balpartján lakóknak nem kell folyton rettegniök a nyár folyamán gyakran előforduló zivatarok alkalmával, hogy szőlőjüket elveri a jégeső, miután azzal nem bírnak. Ha épen megszáll bennünket a szüretelési vágy, kirándulunk a vidékre, vagy ha ott nincs ismerősünk, felkeressük a Dunapartot, megveszünk egy-két puttongy szőlőt, s otthon a verkli mélabús hangjai mellett csapunk egy jó multságot. A szegényebbek ott a helyszínén szüretelnek; a plébániától a sötétig való sétálásukban elfogyasztanak egy pár szőlőgerezdet, s ily módon teljesen ki van elégitve szüretelési vágyuk. Hej! mily másképen megy ez vidéken; vidám zsvaj, vendéglárma, zeneszó, bőségszülte öröm, puska-durrogás, tüzjáték jellemzi a vig szüreti multság lefolyását. No de hagyjuk ezt, hisz rendesen úgy vagyunk azzal, ha a főváros büzhödt levegőjét szivjuk: vidékre vágyunk, s ha falun töltjük napjainkat, Pestre kívánczunk. Magunk sem tudjuk völtaképen, hogy mit akarunk...

A fővárosi élet lázas pezsgésnek indult. Régi

ismerősök, új arcok tűnnek fel az utcákon a divatos séták alkalmával, természetesen ezek közt nagy számmal vannak ifjú országgyűlési képviselők, kik kezdik magukat gyakorolni a szépnem hódítás nemes mesterségében. Számtalan honatya hónapokon keresztül feléje sem tekiét a sándor-utczai „tisztelt ház“-nak, csak mikor elérkezik a gage fizetés napja; de a bálokban, hangversenyeken rendszeren meg szoktak jelenni, sőt még a bált rendező bizottságba is megválasztatják magukat.

A vigadó termei ismét megnyiták a naponkint ujat és érdekeset látni vágyó pesti közönség előtt, amennyiben f. hó 20-án tartatott meg az első sétahangverseny szép számú válogatott közönség jelenlétében. A philharmóniai hangversenyek is nemsokára kezdetüket veszik; az első november 12-ikére van kitűzve, a műsorozat még nincs végleg megállapítva. Legközelebb a „budapesti dalkör“ is rendez estélyt; szóval a sziget s ligeti kirándulásokat, a redout és színházakba való vándorlás váltja fel, mert a fővárosi közönség minden áron szórakozni és élvezni óhajt.

Az őszi napok megjöttével a színházak repertoírjai is kezdenek élénkülni; egymást követik az újabb darabok, no meg a vendégszereplések. A nemzeti színházban mult szombaton kezdte meg vendéjátékát Blumné Human Alexandra asszony, „Faust“ Margarethájában. A közönség kiléptekor lelkesen fogadta, virágbokrétákat dobált lábaihoz s nyílt jelenésben valamint a felvonások végén, többször zajosan megtapsolta. Másodszor okt. 26-án „Hamlet“-ben lép föl. — Pénteken a szinpadon ismét új darabot adnak „a Fourchambault család“ czimű színművet, melyről bővebben a jövő számban szólunk.

A népszínház megnyitásának harmadik évfordulóján „A kis herceg“ czimű nagyhatású operette került színre, mely azóta folyvást zsufolt ház előtt nagy tetszéssel adatik. Hogy mit tett a népszínház három évi fenállása óta a magyarosodás érdekében s mennyire felelt meg maga elé tűzött czéljának, azt egy más cikkben szándékozunk elmondani; ezuttal csupán annak főlemlítésére szoritkozunk, hogy eddigi működésével csak az önérdek szülte roszakarat nem lehet megelégedve, mert a rosz próféták jövendölése fölött valóban fényes diadalt aratott az ügyszeretet s a tapintatos vezetés; a Miklósy-féle szinigazgató vezetése alatt már azóta kétségekivül rég bezárultak

volna e diszes csarnok kapui, a „Klikk“ nagy férfainak legnagyobb örömére...

Csepreghy Ferencz „Piros bugyeláris“ czimű új népszínművéből, még e hét folyamán megkezdődnek a próbák; első előadása nov. 15-ére van kitűzve. — Ezt követi Lukácsy Sándor „A két Mollináry baka“ cz. életképe, melyet december elején hoznak színre, ez lesz a népszínház első téli ujdonsága.

Sugó-Bugó.

Izabella királynő fája-

(Történeti regé.)

Jelige: Megy a bús vándor sorsa végzetében,
De él hazája bánatos mellében.

Kisfaludy K.

A meszes hegység egyik magas ormán, honnan mind a két magyar hazára szabad kilátás nyílik, hajtott zöld ágakat, ezelőtt sok évvel egy vén nyárfa, ennek törzsén sebforradások látszottak, melyet a nép képzelő tehetsége 3 betűvé alakított: S. F. V., és róla a történelemre támaszkodva egy regét gondolt ki. Elevenítsük fel e regét, kitarva előttünk hazánk multjának egy részét.

Már tiz évig látták Erdély rendjei a lengyel Izabellát új trónjukon, midőn őt a kétszínű György püspök árulása oly helyzetbe juttatta, hogy Erdélyt, az erdélyi fejedelmi jelvényeket, továbbá a magyar koronát s a koronázási ékszereket Ferdinánd követének átadni kényszerült.

Az átadás minden formasággal és ünnepélyességgel ment ugyan végbe, de az ékszereket még ragyogóbbakká tették azon drága gyöngyök, melyek a honavesztett királynő szemeiből gördültek reájuk.

Ezután a királynő kis fiával hazája, Lengyelországba távozott; kísérei voltak Petrovics Páter és Csáki Mihály, kik szerencsétlenségében is hívei maradtak.

Utjok a „Meszes“-en vitt keresztül, s ez volt az utolsó talpalat a haza földjén.

Az alkony közeledett, de a kocsí nem akart haladni, azon nehéz fájdalomtól, mely a benne ülőket terhelte.

S a kedves szép haza, a tiz évi öröm és bánat hazája oly nehezen akart eltűnni a láthatárról és nem is tűnt az el, csak az est borítá rája homályos szárnyait.

A fák lombjai az esti szellőtől lengetve, bucsúcsókjaikat nyomták a száműzött királynő halavány homlokára, s a levelek a lágy zephirre, „Isten veledet“ susogtak a távozó után.

És a királynő e bucsút mind viszonzotta, s kisirt szemekkel nézegetett vissza, a szeretett, az elhagyott haza felé, míg azt az éj végleg el nem fedé előle.

Ezen éjet, melyet annyi idő óta először töltött honán kívül álmatlanul virasztotta át.

Végre midőn az elhagyott haza felől emelkedék a

nap, nem bírt tovább maradni és csaknem egyedül ment fel a magas hegytetőre, hogy boldogsága tanyáját még egyszer láthassa.

Az alantabb elterülő erdőség itt már nagyon gyéren mutatkozott, s helyét csak törpe cserjék foglalták el, a szemnek szabad kilátást engedve. E helyre, melynek csendjét a vadászok kürtje is ritkán háborgatja, e helyre, hol minden bokorban egy nyul, vagy egy szelid őzike tanyáz, minden ágon egy madárka üdvözlí a reggelt, minden lépésnél egy fürge gyík fut el a láb előtt, e helyre jött fel a királynő.

Fájdalma nehéz volt, hogyne, hiszen ő hazáját és trónját vesztette el, melyben boldog volt, melyet egy hű nép szeretete tartott fenn.

Vágyó szemeit az elhagyott hon felé irányozá, s kezével bucsút inte annak.

Isten veled Erdély! ti szép hegyek, völgyek, ti arany medrű folyamok, hova én mint gyermek jöttem, a hol a legtöbb örömet élveztem, hol éltem virágozt, a honnan számúzva vagyok, a hova nem temetkezhetem. Pedig leghőbb vágyam volt az! Ti lombos fák! elstutagnátok egymásnak hogy alattatok fekszik egy szerencsétlen asszony, egy megesalattott királynő.

Isten veled hű magyar népem! a melyben oly sok hű alattvalót találtam, melyet jobban szerettem saját népemnél. Isten veled, tartsd meg emlékezetedben a királynőt, ki mindenét feláldozta volna érted.

És te, sötét terveket rejtegető álnok püspök! Áruljon el téged is, a kiből legjobban bízol; s ne legyen hely e világon, hova áruló fejed lehajthasd, ha az üldöző poroszlók elmaradtak is sarkadból! S ha majd álnok lelked ellahagyja testedet, legyen átkozott a hely, mely azt befogadja. . . .

E perczen kíséző hű lovagjai zaja hatott el hozzá.

Ekkor felmagasodott, s többé nem volt a bucsuzó asszony, nem volt az átkozódó daemon... hanem csupán csak királynő. Arcvonásain nem a bucsu, nem a bosszu ült, hanem a királynői fenség. Kezei, melyek előbb a bucsút intették, majd az átkot szórták, most méltóságosan le voltak bocsátva.

Majd kezébe vette törét, s a fába, mely alatt bucsu szavait rebegte, mely alatt átkozódott, e három betűt metszette: S. F. V. (Sic fatavolunt — így akarja sors.)

Igy bucsuzott el a királynő szeretett honától, melyet gyalázatos árulás miatt oda hagyni kényszerült.

A fa továbbra is állott, hozott lombokat, de azok nem valának oly viruló zöldek, oly árnyasak többé. . . . Mintha ők is gyászolnák urnójüket.

És midőn már ötödször hullatta el levelét a fa, az uton, melyen a királynő távozott, őt visszajönni látta. Hívólag hajtogatta felé lombjait, s a királynőnek az első fa láttára, mely a hazai földből nőtt, szíve repesett örömeiben. Leszállt kocsijáról s honát ugyanazon fa alól üdvözölte először, melynél annak utolsó Istenhozzádot mondott. Ujra ezalatt ontott sűrű könyveket, de ezek nem a bucsu okozta bánatai, hanem a viszontlátás örömkönyvei voltak. S mintha ezek sokkal kedvesebbek volnának a

fának azóta viritőbb lett levele, — árnyasabb a lombja.

És a fa állott sokáig, s míg körülötte a többi fa már nem tenyészett, ez virult; virult mert táplálták az öröm könyvek, melyeket a királynő alattuk sirt. A pásztor fiuk sokszor eljártak hozzá, s elbeszéltek egymásnak a számúzott, de ismét visszahivott, s országa földjében nyugvó királynő történetét az Izabella királynő fája alatt.

Szücs Endre.

Hamis játék.

Elbeszélés.

Irta: Hackländer F. W.

(Folytatás.)

„Igen, igen, ezek a legveszedelmesebb idők s ily játékokra való visszaemlékezések még ma is képesek nyugtalanítani engem. — De tovább!”

Ilyesmi tulajdonképen nem nagyon mélyen hatott reám, valóságos szenvedélylyel tanultam s minden egyebet elfeledtem; ő is megbántotta ifju szívemet s vissza riasztotta egy-pár komolyabb viszonynyal, sőt egy eljegyzéssel is, de melynek következtében később részvétből ismét kezdtem hozzá vonzódni, mert jegyese ránézve teljesen érdemetlennek mutatta magát, anyja másképen gonkolkozott, véget vetett a dolognak és Fannyt vagy egy évre egy nagynénjénél helyezte el, aki a szomszéd városkában lakott. — De talán untatlak is történetemmel.“

„Ellenkezöleg nagyon is kíváncsi vagyok rá, mint bonyolulnak össze a fonalak, hogy ama takaros kis hálót képezzék, melyben vergődöl. — De itt vagyunk már a tavasz-utczában s csak arra kérlek, hogy épen ne végy tekintetbe. Maradj betegednél, a meddig akarsz, én azalatt szemlét tartok az utczák felett.“

Alig tünt el a házbán, már is megjelent doktor Düring, patiense a meleg kellemes időben kísértált. „Egyáltalában semmiben sem szűkölködött,“ mondá doktor Düring, „de ily emberekre kell legtöbb időnket vesztegetnünk. De sajnós, itt el kell bucsuznom tőled, mert a házbán egy papirszületet találtam, mely a csaknem már megtett uton hi vissza engem.“

„És miért kellene elhagynod engem? Azt gondolod, oly könnyen hagyom megfosztatni magamat történetedtől? Mondd meg a kocsisnak, hova hajtson s aztán szállj be. — Ugy, nos halljuk tovább. Életed azon szakaszánál állapotunk meg, midőn ő hosszú távollét után visszatér, valószínűleg kissé elhalványodva, mialatt belőled a sületlen gymnazistából fiatal ember lett, aki az egyetemet készül meglátogatni, akinek a felső ajakán valami pehelyfélje is van már s mellénye felett széles katonaszalagot visel.“

„Helyes, ugy volt, meglepetve látszott lenni látásomra s zavartan „önnek“ és „Ottó urnak“ nevezett. De kinevette őt az öreg Strammer ur, mialatt mondá: hiszen én jó formán a ház fia lettem s megkívánhatom Fannytól is, hogy ne bánjék velem oly hidegen. Fényes

érettségi vizsgálatot tettem le és egy másik családi ösztöndíj megengedte nekem, hogy olcsóbb életű kis egyetemet látogathassak, mi mellett tehát azon reményem maradt meg, hogy óriási szorgalommal itt a székvárosban fejezhetem be tanulmányaimat, ha szerzett ismereteim folytán sikerülne nekem, hogy segédkezzem valamely korházban.

„Mondtam már neked, hogy hébe-hóba a jó Strammer urtól kis összegeket vettem fel, de melyeket mindig kölcsönnek tekintettem és pontosan feljegyeztem. Midőn az egyetemre készültem, szívélyesen szólt viszonyaimról s oly módon ajánlta fel nekem további gyámolítását, mi engem mélyen megindított s melyet teljes lehetetlen volt visszautasítanom, még ha nem is lett volna oly szükséges használat. Nem tudom, vajjon tudott-e valamit erről madame Strammer vagy Fanny, de nem hiszem, mert máskép az előbbi bizonyára meg nem állhatta volna, hogy gyakorta ne czélozzon rá, amit más jótéteményekre vonatkozólag nagyon is szeretett tenni, miket a házban nyertem s melyekért örök hálám biztosításáról a leghathatósabbban meg volt győződve, mi azonban nem akadályozta meg, hogy gyakran ne ismételve azt előttem.“

„Igyen közelgett az egyetemre való elutazásomnak ideje, s én, azon boldogság előérzetében, hogy az aranyos akadémiai szabadságot fogom ott élvezni, alig vettem észre, mily buskomor hangulatban volt Fanny s fel nem fogtam, mit jelentett az, hogy percekig rám bámult, hogy aztán fájdalmas sóhaj közben rezzenjen meg és forduljon el. Hisz egyáltalában semmi rosszal sem vádolhattam magamat s oly teljesen ártatlan újoncz voltam. Amint egy este melléje ültem, meleg tavaszi este volt akkor a május veszedelmes havában; az illatos orgonalugas alatt a ház mögött levő kertben történt az —“

„Midőn is azt kérdezted tőle,“ nevetett Werkheim báró, „miért vagy oly szomorú, kedves Fannym, mi bajod? Ha segíthetek rajtad, szívesen megteszem.“

(Folyt. köv.)

Az ellenállhatatlan.

(Vigjáték 3 felv. Irta Csiky Gergely. A m. t. akadémia 1877-i Karácsonyi-pályázatán 400 aranynyal koszoruzott pályamű. Előadatott Debreczenben 1878. okt. 26-án.)

Mindnyájan abban a meggyőződésben voltunk, hogy amit az akadémia megdicsér, az érdemszerint van megdicsérve; mindnyájan tudtuk, hogy az akadémia által abszolút becsünek nyilvánított drámai termékek (nehányat leszámítva) ritkán aratnak sikert előadásuk által is. Az ellenállhatatlan az akadémia példátlan dicséret-

tel halmozta el mint abszolút becsü művet, mint irodalmi nyereséget és (ami szintén nagy szó) előadatásának nagy sikert jósoltak.

Ezek mind olyan előzmények, melyek után csakis rendkívülit és meglepőt várhattunk a felmagasztalt műtől. Országszerte kíváncsian néztünk tehát a mű megjelenése és előadatása elé.

Megjelent és előadatott.

Olvastuk és láttuk.

S az eredmény valóban rendkívüli és meglepő volt; mert egyetlen koszorus pályamunka olvasása se hűtött le annyira mint ez s egyetlen koszorus pályamunka előadása se vallott ilyen kudarcot mint ez.

Mi nem vagyunk akadémikusok, de azért minden kicsinységünk daczára sem átaljuk ez alkalommal kijelenteni, hogy mi, csekélységek, e darabot soha meg nem aranyozzuk, nem csak: de meg se dicsérjük. E meggyőződésünk kimondásában minket sem az akadémiai lapok (Fővárosi Lapok, Vasárnapi Ujság) által vezetett fővárosi lapok legiója (a Magyarország és a Nagyvilág) s a Petőfi társaság Lapját kivéve) nem hökkent vissza. Nagyon ismerjük mi már bizonyos ügyekben a fővárosi sajtó eljárását, mely legtöbbször káros hatású pajtáskodásban s nagyhangu reprodukálásban nyilvánul.

Ez utóbbi történet például a korántsem ellenállhatatlan Ellenállhatatlannal is. Mindnyájan az egekig magasztalták mint páratlan magasabb jellemvigjátékot, melynek eszméje nem új ugyan (Moreto Szép Diegojának utánzása), de feldolgozása, kivitele, dikciója etc... aranyos.

Most már mi is ismerjük s keresve keressük benne a magasabb vigjáték kellékeit, a magasabb értelmi és érzelmi hatást, a magvas költői dikciót etc.

A magasabb vigjáték czélja — mint tudjuk — az eszményítés elve szerint nemcsak az, hogy felüldítsen, mulattasson, vagy nevetessen, hanem hogy értelmünket is megragadja, felsőbb erkölcsi és eszményi világba emeljen, javitson. Az Ellenállhatatlanban megvan az anyag, melylyel ez elérhető, de nincs úgy feldolgozva, hogy az elérhető legyen! Eszméje nemcsak hogy magasabb sphäraba sem ragad, de semminemű hatással sincs reánk, le nem köti érdeklődésünket pillanatra sem. Érdekesnek találja-e? kérdém egy előttem ülő egyentől az előadás folyamán. Annyira — felelé — hogy az orrom előtt elrepülő légy is elvonja a darabtól figyelmemet.

Aztán mint jellemvigjátékban, szorosán egyéni jellemzést várnánk. S mit látunk? Azt, hogy az egyéni egyre-másra elmosódik s átcsap a tipikusba. Ennek a kifolyása aztán hogy Rodrigo (Pesten Náday, nálunk Mandoky) tulajdonképen önmagával sincs tisztában. Hogy alakithasson aztán a színész? Mérget veszünk rá, hogy Halmy sem fog sikerrel alakítani s ha fog is, nem a megírt, hanem egy látala adatott Rodrigót alakítand.

*

Diego türelmetlenségének jellemzése tulságos; a többieké se jó, se rossz; aminek aztán az az eredménye, hogy mindegyik hidegen hagy.

De lássuk röviden a tartalmat. Már két hete élőkődik Oviedóban (Spanyolországban) két kóbor lovag: Rodrigo és Dorido a szegény Gil Perez (fogadós) nyakán hitelben. Rodrigo csak alkalomra vár, hogy meglássa Florinda, asturiai hercegnő s meg van győződve róla, hogy a többi után (köztük Elvira, Perez leánya is) ezt is lebilincseli hódító varázslatu szemével, hogy ennek is ellenállhatatlan lesz, hogy az is rögtön beleszeret. S akkor... boldog lesz, ha ugyan ez az ő utógondolata is.

Florinda éppen a templomból jő ki duennájával, Coscolinával; meglátják Rodrigot és beszélnek suttogva valamit, mit utóbbi jó jelnek vesz. Florinda még egyszer megtekintvén a lovagot eltávozik s Rodrigo diadalittason ömleng s előadja az időközben megjelent Doridónak hódítását. Rövid időn Coscolina visszatér s meghívja Rodrigot a hercegi palotába Florindához, kinek vele bizalmas beszéde leend. Eközben Dorido Elvirának, Elvira pedig atyjának titok pecsétje alatt megsugja Rodrigo szerencsáját.

Mennek a szabóhoz új ruháért; itt persze (nem lévén egy fityingjük se) nem kapnak s visszatérnek. Találkoznak Perezzel, ki most feltűnő előzékeny és szíves készséggel, minden szó nélkül ad nekik harmincz aranyat biztos reményében annak, hogy az kamatostul visszajövend.

Rodrigo a palotába megy, hosszasan beszél Florindával, ki egy levelet akar neki átadni. Ezalatt Lamela Perezről hallván, hogy Rodrigo a hercegnő kedvese, Diegonak, Florinda gyámjának, mindent elárul. Diego mindakét lovagot elfogatja, börtönbe záratja, s szegény ártatlan Florindának van mit hallania! Hogyne, mikor Diego férjet választott (tudtán kívül) neki, a vitéz Rolandot, ki Leon határán küzd a mórok ellen s hogyne, mikor háta megett holmi kopott Rogrigóval szerelmeskedik!

Florinda, ki Coscolina gyanújára mindeddig abban a hiedelemben volt, hogy Diego önmagát szánta neki férjül, fehébbred s kaczagva utasítja vissza gyámja fennebbi gyanúját. Diego nem hisz, míg saját szemével nem látja és saját füleivel nem hallja hívének ellenkezőjét. Ez is megtörténik. Rodrigot felhozzák a börtönből s újabb félreértések es valószínűtlen jelenetek után kiszül, hogy Florinda összes érintkezése Rodrigóval annyiból áll, hogy vele imádott Rolandjához levelet akart küldeni, mi azonban most már fölösleges, amennyiben Roland itt van. Egymásé lesznek; a fogadót Pereznek ajándékozzák, Diego örül. Rodrigo e felsülés után most már Elvirát akarja boldogítani, de késő, mert ő már a Doridóé; ekkor ismét fölébred ellenállhatatlanságának önérzete, gúnymosolylyal lenézi ez egész környezetet, mondván:

Sajnálom őket, mást nem tehetek:
Szegények, nem tudják, mit vesztenek.

Mint a tartalom e vázlatos előadásából látszik, a reggeltől délig lefolyó cselekvény ügyesen van kigondolva bonyolítva és összeállítva, vagyis az egész korrekt drámai kompozíció, ami egyetlen érdeme is. Nem szükséges azonban sokáig vizsgálunk, hogy léptenyomon valószínűtlenségekre akadjunk.

Mikor Diego tudomására hozza Florindának, hogy férjet választott számára, ez megdöbben s egyetlen szóval sem tudakozódik neve után. Ez igazolt és helyes volna, ha nincs szándoka férjhez menni s ha nem volna tudva előtte, hogy Diego éppen úgy ismeri Rolandot mint ő, s éppen úgy választhatta Diego is őt, mint ő; egyetlen szó, mely Rolandra vonatkozik, tisztába hozná kettőjüket; de ő hallgat s megijed Diegó fenyegetésétől. E hallgatására egyedüli ok gyámja heves, türelmetlen természetére lehetne, ki sohasem engedi szóhoz jutni (ami ugyancsak erőltetett valami az egész darabon keresztül); de, mint később meggyőződünk róla, csak mosolyog Diego természetén s szóhoz jut, ha akar. Hol itt a jellemhűség?

Hát az miféle valószínűség, hogy Perez, ez erősen számító üzletember, Rodrigónak, kit csak imént is haszontalan kóborlovag, nakmondhatni csalónak tart egyszerű mendemondára, szó nélkül, sőt a legnagyobb örömmel kölcsönöz 30 aranyat? Nem csak eszt teszi, de a fogadót máris úgy nézi mint sajátját s az álnok Lamelát pártfogásáról biztosítja ennek minden kérése nélkül. (Üzletembernek de bárkinek is!) oly egyénnel szemben mint Rodrigo, még a bizonyos sem elegendő alap erre a neveltséges hívésre és 30 aranyak rögtön kölcsönzésére. Az ilyen ember előbb törül-hegyre végire jár e dolognak s ha megbizonyosodott, még akkor is ovatos, de nagyon.

Az is különös, hogy Florinda, bár Rodrigo az egész három felvonáson keresztül s legszembeszökőbben a 2. felv. VI. jelenetében folytonosan úgy viseli magát s úgy ömleng, mint az éppen egy hozzá hasonló szerelmeshez illik is: mondom, hogy Florinda még csak nem is sejtje ezt s bár semmiesetre sem lehet meg nem értenie, folytonosan félreérti a Rodrigo szerelmes szavait, epedő ömlengéseit etc. Ezt még egy falusi lánykáról sem tételhetjük fel, annál kevésbbé egy hercegnőről, kinek bő alkalmá van a szerelmi ostromlások puskatüzeiből annyit tapasztalatot meríteni, hogy a feléje szerelmmel közeledőt rögtön felismerje. Ő dehogyan ismeri! Az olvadozó szavakra folytonosan úgy felel, mintha semmit se hallott volna; hiába kiáltják fülebe a fehéret, ő folyton feketét ért; nem is tehet másképp, mert ekkor mi maradna a harmadik felvonásra?

A jellemekben semmi új, rokonszenvet egyik sem ébreszt, még a főszemély sem; közönségesek mind; csak nézzük őket, mint mozognak, de egyikünk se érez velők; nincs egyetlen költői eszme, egyetlen magasabb gondolat, mely megragadna lelkünket s kiemelne hideg

közönyünkől; végignézzük érdeklődés nélkül az egészet; ha vége van, haza megyünk s negyedóra mulva elfelejtjük, hogy színházban voltunk.

Azt mondja valahol Szigligeti: egyáltalán se véljen senki, hogy magasabb komikumú vigjátékot írt, ha egy egyszerű és érdektelen cselekvényt gondolt ki s néhány magasabb stylusban beszélő, de szüntelen s általánosságban elmosódó jellemet állított össze: az ilyenekben a kritika nem fog szarvashibákat kimutathatni, de szépségeket sem. Nem sért meg benne semmi, de nem is érdekel.

Még kettőt.

Az eszményítésnek, minek kivitele a jellemvigjátékoknál nemcsak hogy elengedhetlen, de elmaradhatlanul szükséges — mint láttuk — nincs elég téve; de nincs a realitásnak se, mely megköveteli, hogy a drámai műben ne csak a szereplő egyének jellemi, de ezek jellemében a kornak, mely őket magába zárja, — a népek, melynek fiai, erkölce gondolkodásmódja, világnézlete, egyszóval jelleme specialiter festve legyen. Vajjon megvan-e ez Az ellenállhatatlanban? Dehogyan van! Azokat a cselekvényeket éppen úgy véghezvihatnék (természetesen a jogos és szükséges változásokkal) Kakkon mint Oviedóban, éppen olyan ellenállhatatlannak képzelhetné magát egy magyar kopott nemes mint Rodrigo, éppen olyan fogadós (sőt talán egy kissé okosabb) stb. akadáthatna minálunk mint akár Spanyolországban. Látunk spanyol öltözeteket, hallunk spanyol neveket, tehát képzelünk spanyolokat, s ha valakinek azon felül erős képzelő tehetsége is van, még Castilia hús forrásaihoz, Asturia sötétkékege, illatos gesztenyeerdője stb. alá képzelheti magát!

Végre a befejezésre van egy pár szavunk.

Azt szokták mondani, hogy az egyáltalában nem szükséges, hogy a vigjáték hőse bukásával, helyesebben mondva felsülésével hibáját belássa, kudarczába belenyugodjék s megjavuljon, mert nem a komédia hőseinek, hanem a közönségnek megnyugvása a fő dolog. Lehet; de mi éppen a közönség megnyugvása szempontjából szükségesebbnek tartjuk a hős belenyugvását a felsülésbe, mint pl. Molièrenél a Misantrop (Alcest), vagy a Tudós nők (Trissotinek) sőt nemcsak belenyugvását, de határozott megjavulását is, mint a Makranczos hölgy (Katalin), Donna Diana, (Diana), Nők az alkotmányban, (Bánfaly) Fenn az ernyő nincsen kas (Rejte) stb.; mert csakis ezáltal lesz a néző teljesen megnyugtatta a felől, hogy használt a felsülés. Rodrigo felsül, bele látszik nyugodni kudarczába, de meg nem javul s ez a nézőben bizonyos elégtelenséget hagy hátra, aminek éppen a közönség megnyugtattása elvéből kifolyólag nem szabad történnie.

A vigjáték hibátlan ötös jambusokban van írva.

Meg vagyunk róla győződve, hogy sokaknál visszatevészt szül e rövid s korántsem kimerítő ismertetésünk; de arra keveset adunk, sőt még egyszer s határozottan

állítjuk, hogy Az ellenállhatatlan nem érdemelte meg a 400 aranyat sem mint abszolút becsü magasabb jellemvigjáték, mert nem az, sem mint legaalbb színházást ígérő mű, mert teljesen érintetlenül hagy. Költői becse meg egy fikarcnyi sincs.

Az előadásról sem nyilatkozhatunk elismerőleg. Minden szereplőnél hiányzott első sorban szerepének megértése, másodsor tudása; természetes eredménye volt aztán ennek a tájékozatlanság s némely jelenetnek teljes elejtése. Mándoky (Rodrigo) mint mindenütt, itt is saját egyéniségét tolta előtérbe; ami nála akaratlanul történik ugyan, de végre is el nem nézhetjük, ha alakítást várunk, Átalában az ő játékát (majd minden szerepében) bizonyos egyéni modorosság szinezi be, mely, bármily élesen kidomborított jellemet adjon is, folytonosan és pedig bosszantólag toladodik elénk. Vanak bizonyos szükhataru mozdulatai és taglejtései, van bizonyos, néha előnyére, de legtöbbször határozott kárára való édeskés hangja, melyek alól semmiképen sem emancipálja magát; pedig mindaddig, míg ez egyéni modorosságot ki nem csiszolja, nem tartjuk alakító tehetségnek. Ezt tapasztaltuk Rodrigóján is, mely csak a kart Rodrigo lenni, de nem volt az. Elismerjük egyébiránt, hogy amit lehetett és tudott, adott is belőle. Török (Florinda) szintén közönséges alak volt, mi különben nem annyira az ő, mint a szerző hibája, ki ez alakot jellem tekintetében nagyon árván hagyta. Szathmáry Árpád (Diego) meglehetősen buzgóságot fejtett ki, leszámítva a 3. felv. III. jelenetét (Florinda faggatása), e gyors, heves, belekapó szóváltást, melyből szerfölött kirítt a nem pontos betanulás s a fölületes begyakorlás. Foltényiné (Coscolina) hibásan fogta fel a duenna (álá vén nevelőnők!) szerepét; ömlengő bókjaival valóságos zavarba hozta szegény Rodrigót; finom bókók sustorgó röppentyűi helyett a szerelmi vallomások záporával borítá el. Lovász (Gil Perez) igyekezettel adta, amit adott, mi — ha érdem — nem szerepének, hanem rutinirtságának tudandó be. Paplaura (Elvira) a kelleténél több naivsággal játszott s a darabnak köszönje, ha alig vonta magára a figyelmet. Ferenczy (Lamela) leginkább beletalálhatta szerepébe magát, mert a kétszínű, önhaszonleső kém annyira mindennapi egy alak az ily genre drámai művekben, hogy tanulmány nélkül is kielégítően adható. Sánta, az udvari káplán, ügyetlen volt. Szándékosan hagytuk legutoljára Szathmáry Károlyt (Dorido), ki nemcsak határozottan rossz, de a bosszancásig visszatetsző alakítást (ha ugyan megérdemli e kifejezést) adott. Fogalma sem volt szerepéről. Dorido szegény, jó lelkű, egyenes szívű ember, ki ezek mellett spányol lovag is. Volt pedig Szathmáry K. Doridója egy fajnók, tökkelütött Kintornás családbeli molnárinas és holmi troubadourokkorabeli utcai jongleur keveréke, ki az oly őszinte szívből jövő érzelmkitöréseket is,

mint a 2. felv. XI, jelenetében, valóságos bohócához illő, vastag burleszk komikummal adta, mindenről meggyőzővén a nézőt és környezetet, csak arról nem, hogy melegen, igazán érző szíve van, mely szerelemében és szerelmet ohajt. Persze Elvira mindezek daczára is elhitte, hogy feltalálja nála a szerelem boldogságát, mert el kellett hinnie s hozza ment, mert hozzá kellett mennie.

Mindezek után pedig azt állítjuk, hogy Az ellenállhatatlan, hallatlan megaranyozása daczára is, a legrövidebb idő alatt kérlelhetlenül a fejtés örvényé nyébe merül, igazságosan részesülvén nem egy megaranyozott akadémiai darab hasonló sorsában. Hiába minden erőlködés! A darab sorsa ez.

Dixi et salvavi animam meam.

Dengi János.

Felhívás.

A „debreczeni irodalmi és művészeti kör“ alapszabály-tervezete a helybeli hírlapokban közzé tetté: városunk tisztelt közönségének alkalom nyújtotta ezen kör czéljával ép úgy, mint szervezetével megismerkedni.

Azon néhány polgárt, kik ezen eseménynek indítványozói voltak, azon meggyőződés vezette, hogy Debreczen sz. kir. város tősgyökeres magyar közönsége nem óhajt elmaradni azon hazánkban létező városoktól, melyek az irodalmi és művészeti kör eszméjét már meg is valósították s így bizonyosan pártolni fogja azon kört, mely a nemzeti irodalom és művészet pártolását, művelését, a művelt társas élet fejlesztését, szóval a közművelődés előmozdítását tűzte maga elé czélul.

Az előmunkálatok elkészítésére kiküldött bizottság tagjainak e meggyőződését csak szilárdabbá tette azon több, mint valószínű feltevés, azon bizonyosság, hogy ha városunk férfi lakossága egymagában már eddig több hasznos együletet volt képes létesíteni, mennyivel inkább képesebb lesz most megalkotni az „irodalom és művészeti kört“, midőn egy és ugyanazon együletben a férfi akarathoz városunk nemeslelkű szép hölgyeinek az eszményiért, a szépért, a nemesért lángoló buzgalma társul.

A czimzett kör megalakulhatása iránti eme meggyőződéstől indítatva, az előmunkálatok elkészítésére kiküldött bizottság elhatározta egy széles körű értekezlet összehívását, melynek feladata lesz az alapszabályok végleges megállapítása.

Ez értekezlet határidejéül vasárnap, f. é. november hó 3. napjának délelőtti 10 órája, helyéül a városház nagy terme állapítatott meg.

Mit is, midőn köztudomásra juttatnék, azon tiszteletteljes kérelemmel járulok városunk minden rendű férfi- és nőtagjához, hogy ezen értekezletre minél nagyobb számban megjelenjen méltóztassanak.

Debreczen, 1878. okt. 30.

Az előmunkálatokat készített bizottság meghagyásából.

Kőrösi Sándor, ideigl. elnök.

Laptulajdonosok: Gróf CSÁKY ALFONS és DENG I JÁNOS.

Helyi tárogató.

— **A Telegdi-féle** újított gőzfürdő hölgyek rendelkezésére most is úgy mint előbb: kedden s pénteken áll nyitva; a többi nap a férfiaké.

— **Színházunk** II-ik bérlete megnyilt; béreni még mindig lehet. Ezen időszak műsorozata is élvezetes lesz és számos új darabot tartalmaz, ilyenek: Fourchambault család; — A kancsuka hazájában; — Varga eredeti népszínműve: A malom alatt; a folyó hó végén megessendülnek a „Kornevilli harangok“ is.

— **Hymen hírek.** Józsa Oszkár árvaszéki ülnök Kovács Ilona urhölgygel tegnapelőtt tartotta kézfogóját; tegnap pedig Bóka Ede oltárhoz vezette Fráter Karolin kisasszonyt. Fogadják szerencse kívánatainkat!

— **Ébresztő** szimü, új társadalmi hetilap indul meg folyó hóban Szathmáry Károly szerkesztése mellett. Előfizetési évi ára 6 frt.

— **Színházi heti szemlének** Az ellenállhatatlan nagy tért igénybevévő bíráta miatt kénytelenek voltunk kihagyni; a többi előadott darabok (Ernani, Tékozló, Bibor és gyász) különben már voltak lapunkban ismertetve A kis doktor ezimü legújabb s most először adott operette-et kivéve, melyről második előadása után szándékozunk bővebben írni.

DEBRECZENI SZÍNHÁZ.

II. bérlet. Pénteken, 1878. Nov. 1-én 2-ik szám.

a debreczeni színész-egyesület által adatik:

A HITSZEGŐ PARASZT,

vagy:

Halottak halottak-napján.

Népies színmű 7 képben, irta: Anrengrubert, fordította Miklóssy Gyula.

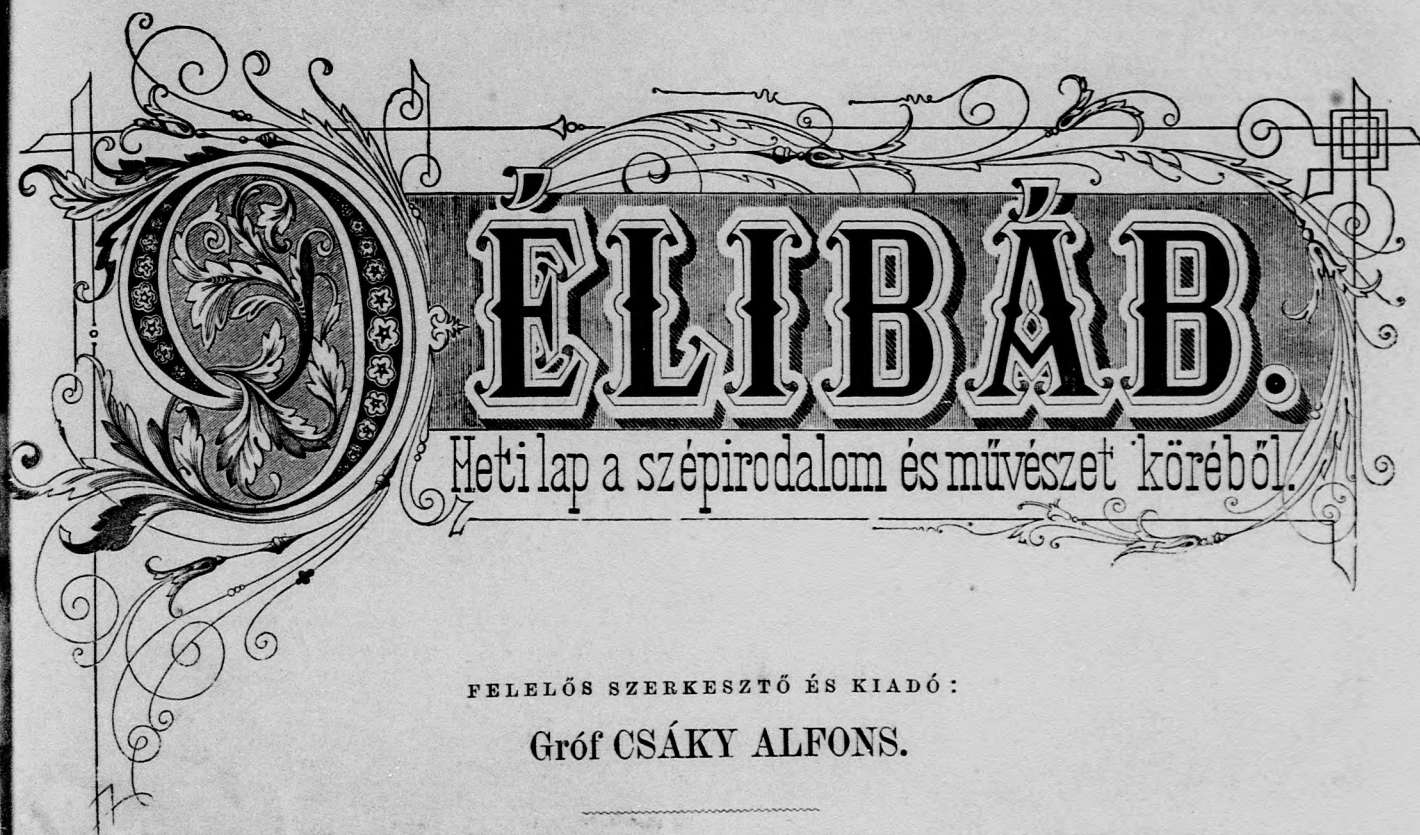
Holnap, szombaton:

Faust.

Nagy opera 5 felvonásban.

TARTALOM: 1. A luzsnói völgyben. (költ.) V. S. 2. A divathölgy. (Épületes történet.) Hang Ferencz. — 3. A nők a műveltség és jogtörténetben. Scossa Dezső. — 4. Éji dal. (költ.) Aradi József. 5. Árnykép. Kovács István. 6. Budapesti levelek. Sugó-Bugó. 7. Izabella királynő fája. Történeti rege. Szüts Endre. — 8. Hamisjáték. Hackländer. ford. Aradi József. — 9. Ellenállhatatlan. Dengi János. 10. Tudomásul. 11. Helyi tárogató.

BORITÉK: Heti naptár. Sakktalány. Számrejtvény. Helyesen megfejtők nevei. Szerkesztői üzenet. Vegyes. Kiadói üzenet.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ:

Gróf CSÁKY ALFONS.

Megjelen minden pénteken.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	6 frt.
Fél évre	3 frt.
Negyed évre	1 frt. 50 kr.

A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz küldendők.

Szerkesztői iroda és kiadó-hivatal: Varga-utca 2256.

Hirdetéseket lapunk számára elfogad HAASENSTEIN és VOGLER hirdetési irodája Budapesten és Bécsben, valamint GOLDBERGER V. Budapesten és kiadóhivatalunk.

DEBRECZEN,

NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1878.

HETI NAPTÁR.

November.

Havi és heti nap	Katholikus naptár	Protestáns naptár	Görög-oroszl naptár	Izraeliták naptára	NAP		HOLD	
					kél. ó. p.	nyug. ó. p.	kél. ó. p.	nyug. ó. p.
2 Szombat	Halottak emlékez.	Halottak napja	21 Hilarion	6 Leleha	6 46 4	40	este	este
3 Vasárn.	Hubert Géza	Ida	22 Albert	7 Böjt, Jer. elp.	6 47 4	39 1	43	1148
4 Hétfő	Borom. Kár.	Bor. Kár.	23 Jakab	8	6 49 4	38 2	10	57
5 Kedd	Imre herceg	Imre	24 Arethas	9 Amianád	6 51 4	36 2	17 2	0
6 Szerda	Lénárd hitv.	Eénárd	25 Márczián	10	6 53 4	34 2	32 3	6
7 Csütört.	Engelbert	Karina	26 Demeter	11	6 54 4	33 2	47 4	12
8 Péntek	Gottfried	Gottfried	27 Nestor	12	6 55 4	32 3	4 5	18

SAKKTALÁNY.

Sólyom Gizellától.

(Lóugrás szerént megfejtendő.)

é	é	i	n	l
r	é	s	s	k
b	g		e	y
E	á	ő	t	z
e	e	r	l	f

SZÁMREJTVÉNY.

K—y-tól.

Nyolez betüből egy szó telik: szedd szét, a mint következik:

Több külön szó lesz belőle, Csak gondolkozzáll felőle.

- 1, 2, 8. Sokszor tudományos, többször mulatságos, Néha könyörülő, majd gondokat üzö. — Egy magad nem bírod, társakkal alkotod; Mert közös erővel nagyokat érhetsz el, Fiad hasznát veszi, unokád élvezi.
- 1, 2, 6. A ki ezt mivel, többfélét hoz létre, Házasság, harisnya, lóvétél, vagy béke; Nyakravaló csokor jól rendbehozása, A szerződéseknék ügyes csinálása.
- 6, 2, 1. Többször földön csúszik nagy alázatosan, Máskor fára is fut, büszkén, jó magasan, S ha az ilyent mind a két végén elvágod: Bort lophatni vele, s tolvajjá csinálod. Zsengén is, érve is, ember süti-főzi, Ha kobakká szárad: a tojást jól őrzí.
- 6, 2, 8. Bors, só, esupor, mikröl ezt mondhatod, De házasságban ne legyen gondolatod.
- 6, 7, 8. Ezerféle, a mit ebbe jól eltehetsz.
- 7, 8. Végső két betűjén a milyen kell: vehetsz.
- 1, 2, 3, 4. Öröm, vagy búsulás ennek okozója; Jó, ha a szép leány tőle szemét óvja.

- 1, 7, 8. Vigyázz: sok ne érjen, meg találod bánni, Magadnak, se másnak nem kell ezt kívánni
- 1, 7, 8. Kurtitsd középsómet s munkánál vedd hasznát;

Vigyázz rá a harcban, mert megbéníthatnák.

- 5, 7, 8. Sok van Boszniában, hol magyar vér hullott, Bástyafokon, sáncban sok s nagy veszély volt ott.

Őrizze meg őket a hazai nemtő, Hozza haza minélelőbb a teremő.

- 3, 4, 7, 8. Meleg legyen, de nem forró levegővel, Sem gyakori káros jég s záporosóvel; A tulságig száraz a termést megrontja, A gyakori eső pedig elrothasztja.

- 1, 7, 8, 6, 4, 7. Mulatságot ad, ha legvégsőm rövidül, De kárát vallhatja, ki folyvást rajta ül; Azért hát módjával forgasd leveleit, Ne kívánd tulságban bö gyözedelmeit.

- 7, 8, 3, 4. Mindig világosság mellett szokott lenni, Hús oltalma alatt jól esik pihenni.

- 2, 8, 5. Jó védeszköze a bátor komondornak: Ha éhes farkasok reá ólálkodnak.

- 1, 2, 3, 4, 5. Ha jó, — úgy forgothad bárminél gyakraiban;

Ha silány: elején hagyjad tüstint abban. Ha vezetője vagy, tanácslom: munkáját Minden nap bevégezd, hogy ne valljad kárát.

- 1, 2, 3, 4, 2, 8. Ily adományokat jó neven vész Isten; Gyakorold is folyvást, mig lakozol itten, De jobbod balkezéd tudta nélkül adja, Így a szegény ember jobb izün fogadja.

- 8, 7, 6, 8, 1, 7. Vég betüm éktelenítsd el, Keresd, s oly helységbe jutsz el, Hol jó sárga dohány terem, Buzával is telt a verem.

- 1, 7, 6, 8, 7, 3, 4. Büzös vagyok ugyan, de tégy háztetődre, Falad s czölöpjeid legalsó tövére; Meglásd hálás leszek, jól megoltalmazom Azokat, s megtartom sokáig szárazon.

- 1—8. Iskoláknak s tudós embernek drága kincs, De ha rendezetlen: értéke semmi sincs. Gyermekek kortól kezdve szaporítsad folyvást, Hogy unokáidban is bőven hasznát lásd!

Megfejtési határidő nov. 8-dika.

A „Déliab“ 42-ik számában közlött sakktalány érteménye a következő:

Azt kérdezik, miért vagyok szomorú
Miért ül bús arczomon a mély boru,
Miért vagyok olyan sápadt, halovány
Mint a hold a napnak siró alkonyán? . . .
Gróf Vay Sarolta emlék-könyvébe, írta
Gróf Csáky Alfons.

A számrejtvényé: „A hirnél a boldogság többet ér!“
— A betűtalányok pedig: „Hölgyek szoressétek házi kö-
rötöket!“, „A szerelem sötét verem“, „Emma eredj enni,“
„Hatvan“, „Egyik tizenkilencz, másik egy hiján husz“,
„Egyenes“, „Páris“, „Szapáry“. — Helyesen a következő
t. előfizetőink fejtették meg:

A debreczeni ref. tanítóképezde olvasóköre nevé-
ben: Duró János; Győry Zsuzsika, Nemes Ilonka, az
első éves papnövendékek Ungvártt, Friedland Berta,
Markovits Benő, Buday Vilma, Kálnok Matild, Nagy
István, Tóth Katinka, Fenyves Aranka, Böhm Szerafin,
Kövesdy Mariska, Weisz Nina, Hevessy Géza, Vass
Flóra, Karász Jenő, Német Berta, Körösy Katalin, Her-
czeg Klára, Vörös Sándor, Lehoczky Biri, Kardos Ferike,
Nánássy Erzsike, Hochstätter Irma, Steiner Hermine,
Péchy László, Zivuska Ferenczné, Komjáthy Piroška,
Halassy Jolán, Kis Erzsike, Fekete Albert, Erdélyi
Gyula, Málon Berta, Mikita Elek, K. I. Weber Gyula,
Sárközi Ida, Kaizler Katalin, Guszman Robert.

V e g y e s.

— **Ügyes kisasszony miniszteri titkára** van az
Egyesült-Államok belügyminiszterének. A kisasszony
neve Irish Anna, csinos, alig husz éves nő, ki azonban
a régi s modern nyelvek nagy részében kiváló jártas-
sággal bír s terhes hivatalos munkája mellett, mely fő-
kép a miniszter külföldi levelezésében áll, ráért arra is
hogy Auerbach összes műveit lefordítsa angolra s pedig
igen szépen.

— **Nem az igazi.** A tévedésnek borzasztó tragoe-
diája folyt le egyik new-yorki templomban, okt. 6-án.
A templom tele volt hívőkkel, kik ájtatosan hallgatták
a pap szónoklatát. — Egyszerre csak női segélykiáltás
hallatszik a templom ajtajából; a közönség megbotrán-
kozva zugni kezd, a pap lecsilapítja a tömeget. Néhány
perc múlva egy nő lép a templomba, az ijedtségtől re-
megve; leborul, kezeivel eltakarja arcát és imádkozni
kezd. Utána feldult arczvonásu férfi jön a templomba,
lassan a nőhöz megy és hirtelen kést rántva elő, a sze-
rencsétlen asszonyon több halálos sebet ejt, s azzal ki-
megy. Az elrémült közönségből csak egy embernek volt
bátorsága követni a gyilkost s visszavezetni. A gyilkos
a nőre nézve megrettent: „Ezt nem ismerem, tévedtem,
nem az igazi,“ szólt tompa hangon. Azután elbeszélte
hogy évek óta távol volt nejétől, a kiről egyik barátja
rosz híreket beszélt neki. Ő bosszútól üzetve hazajött,

s nejének gondolva a templomba siető nőt, végrehajtá
rajta a szörnyű tettet.

— **Spanyol illem.** IV. Fülöp spanyol király
1649-ben kelt második házasságra Mária Anna osztrák
hercegnővel. A király által a menyasszony elfogadá-
sára küldött major — domo — a határnál fogadta őt.
Utközben egyikén mentek keresztül azon ritka spanyol
városoknak, melyek különösen selyem mellényeket, ha-
risnyákat stb. készítenek. A városi tanács azt hívé,
hogy egy csomag ily kézművel kellemes ajándékot tesz
a királynénak. A fontoskodó major — domo — azonban
szeme közé vágta a küldöttnek a csomagot. — „Tud-
játok, — mondá — hogy e spanyol királynéknak nincs
lábuk!“ — A fiatal királyné, nem igen értvén meg a
spanyol nyelvet, ezt szószerént vette, sirni kezdett, és
vissza akart térni Ausztriába, melyet nem hagyott volna
el, ha tudja, hogy lábait el fogják vágni. — Megnyug-
taták őt e tekintetben. — Madridba való megérkezte
után a királynak is elbeszélék a történeteket. Ez annyira
mulatságosnak találta a dolgot, hogy elmosolyodott
fölötte. És ezt teljesen rendkívülinek leheté tekinteni,
mivel egész életében se látták háromszor mosolyogni.

— **Rövid válasz.** Fülöp maczedóniai király a
cheroneai fényes győzelem után III. Archidamus spár-
tai királynak egy igen hatalmaskodó levelet küldött.
E levélre az utóbbi király, spártai szokás szerint, igen
röviden válaszolt; még pedig eképen: „Mérd meg az
árnyékod, Fülöp, s meglátod, hogy most sem vagy na-
gyobb mint azelőtt valál.“

— **Sziv- és érdekházasság.** Két ismerős talál-
kozik.

— Hallottad-e, szól az egyik, hogy Arnold meg-
nősült?!

— Eddig nem; nos hát sziv-, vagy pedig érdek-
házasság?!

— Mindakettő.

— Hogy-hogy?

— Ha az ember a feleségét nézi, kétségtelen, hogy
a házasság érdekéből köttetett, ha pedig a hozományt
tekinti, lehetetlen nem sziv-házasságra gondolni.

— **A chinai szakácsok kegyetlensége.** Midőn
egy társaságban a művészet jött szóba, mit a chinaiak
a szakácsművészetben kifejtettek, Thorbam ur egy
figyelemre méltó és kegyetlen készítmődjét hozta föl
a tekenősbéka megfőzésének a chinai szakácskönyvből.
A tekenősbékát egy vízzel telt edényben az edényt be-
födve, a tűzre helyezik, a földelen nyílás van hagyva,
ugy elrendezve, hogy azon a tekenősbéka fejét épen ki-
nyújthatja, és a mellette levő erősen fűszerezett bort
elérheti. A mint a víz melegségével a szomjuság is nö-
vekszik, a tekenősbéka mind hajlandóbb lesz a fűszeres
bort meginni, míg a nagy melegség megöli. — Olykor
azonban egész testét áthatja a boros-aromatikus nedv
és a husnak állítólag pompás jó izt kölcsönöz.

— **Osztriga-evés a régi korban.** Az osztriga-
evés a régi korban is nagyban divatozott. Többek közt
Vitellius római császárról írják, hogy naponkint négy-
szer ebédelt, és minden ebéd alkalmával 100 tuczt

osztrigát fogyasztott el, és így egy hónap alatt 3 ezeret, összesen egy év alatt 24,000 ducatot vagyis 288,000 darabot emésztett föl.

— **Conring Herman** a maga idejében a legnagyobb tudósok egyike volt, s a tudomány minden ágában annyira otthonos, hogy menyegzője napján azt kérde menyasszonyától: minő férjet szeretne inkább: egély-, jog- vagy orvostudort-e? — A menyasszony ez utóbbit választá s ő még az nap lón orvostudorrá kinevezve s nemsokára gyógytanár lett a helmstädti egyetemen, s mint gyakorló orvos is nagy hirre tett szert. De a nagy szellemű ember testére nézve kicsiny és púpos volt. Egy beteg földes ur egykor négy lovas fogatát küldte érte a városba, Conring felült, a kocsis azonban csak nem hajtott. Kérdezték tőle, hogy miért nem indul?

— Hát a doktor urat várom, — mondá.

— Hisz ez az ur a doktor, — felelék neki.

— Hát ez az a doktor? — kérdé bámulva a kocsis, dejszen ennek a kedvéért csakugyan nem fogtam volna be négy lovat, hisz azt a karomon is elvittem volna.

— **Régi ítéletek.** Hogy a nap alatt semmitem is már, s hogy az emberek azelőtt sem voltak jobbak mint most, az a következő ítéletekből tűnik leginkább elő; melyeket ha átolvasunk, örömmel fogjuk észrevenni, hogy a haladási korszellem mégis előbbre viszi az emberek dolgát és sokban megédesíti, vagy legalább elveszi a vadság mérges fulánkját.

A képzelet alig hinné hogy mindezek, miket itt el akarunk mondani, valóban megtörténtek legyen, s pedig mégis úgy van. A könyv, melynek alapján teszszük jegyzeteinket, Desmare urtól jelent meg Párisban s magában foglalja a régi börtönök, halálítéletek és módok összegyűjtését a legrégebb időktől a mostaniig; e könyv pedig nem a képzelet után van összeállítva, hanem valóságos okmányok és iratok nyomán.

A czél, melyet Desmare ur kiadott iratai által el akar érni, nem más, mint bizonyítani azt, miként a büntetés sohasem tartotta vissza az embereket a bűntől, mert ugymond, mai napság van-e több hamis pénzcsináló vagy a régi időkben, midőn a pénzhamisítás még a legkeményebb halálbüntetésekkel illetetett?

Bizonyára a régi időkben; és mégis mily különbség van az akkori s a mai kor ítéletei között!

A tizenharmadik századból például ezeket olvasuk a Desmare ur által följegyzett eredeti okmányok közt:

„Huszonkét lira és négy soldi jár Henrik mesternek, a hamis pénzverők megfőzéseért.“

„Száz soldi, egy új katlan beszerzésére, hogy a mont-didieri hamis pénzverőket meg lehessen főzni.“

„Párisban harmincznyolcz soldi fizettetett a katlan kijavításáért s a vaslábak helyreállításáért.“

Ez ítéletek 1311-ből valók.

És nemcsak az embereket, hanem a mi a nevet-

séggel is határos, a törvénykezés komor férfiai még az állatokra is kiterjeszték szigorú büntetéseiket.

Igy például 1156-ban a troyesi törvényszék egy rendeletet tett közzé. melynek vége ekkép hangzik:

„Halljátok mindazok, kiknek a villeuxi kerületben kutyáitok vannak; hogy kutyáitok, ha a házakba nem huzódnak vissza és lármát csapnak, el lesznek kárhoztatva és halálra ítelve.“

1094-ben június 4-én:

„Levoirrier János laoni Sz. Márton törvényszéki bírása ezennel kötélre itéli azon nőtény disznót, mely Lenfait Jánosnak törvényes gyermekét megette, mi okból egy faágásra felakasztatik.“

De nézzük, mint büntették a tiltott könyvek kiadóit. Gounet Miklós, különben La Chapellenek is neveztetett, azért hogy a „Le six parties de l'Evesque de cour“ nevű s még egyéb tiltott könyveket közölt és terjesztett, arra lón ítelve, hogy bűnbánást tegyen a roueni székesegyház előtt, hol pusztá fővel egy ingben és mezitláb kellett megjelenie, kezében hat fontos, égő viaszgyertyát tartani, fenhangon kérni a mindenható Istent, a királyt s a törvényszéket, hogy bocsássa meg neki e bűneit.

Azután a bakó elégette a bámuló nép szeme látára és a La Chapelle jelenlétében a tiltott könyvet; ki is azon felül tíz évre lett számüzve hazájából, a francia szigetéről és Normandia tartományából.

A mi a nők fényüzését illeti, arranézve is találunk hirdetményeket Desmare könyvében. Így például meg volt a középkorban tiltva a hölgyeknek, a maurusoktól átvett szoknyákkal menni az Isten házába, „mert = ugymond — az ajtók sokkal szűkebbek, semhogy azokon beférhessenek; azután csak ledérségre ingerelnek s előbb-utóbb bukásra vezetik a családokat. Ezt aztán akár a mai korban irták volna!

— **A régi rómaiak véleménye a gyémántról.** Plinius és régi rómaiak a gyémántról azt állították, hogy ha vasülőre tennék és kalapáccsal ráütnének, inkább a vas horpadna be, mintsem a gyémánt sérülne meg. Ki ezt megkísérленé, nagyon csalatkoznék.

— **A gyümölcstelen fa.** — Kedves fiam! — feddé az iskolában egyik hanyag tanuló a tanár, — te naponkint kamaszodol s csak nyugulsz felfelé, mint a fa. — Ideje volna már valahára gyümölcsöket is hoznod.

— Kérem alássan, tanár ur, — szólal fel a megdorgált mellett egyik kis pajtása, ő már sokszor hozott gyümölcsöket. Tegnap is ebéd alatt beszökött a tisztelendő ur kertjébe s teli hozta a kalapját pogácsalmával.

Kiadói üzenet.

— **Felkérjük t. vidéki előfizetőinket, hogy az elmúlt és a f. évnegyedre vonatkozó előfizetési pénzeket mielőbb kiadó-hivatalunkhoz beküldeni sziveskedjenek.**